

ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΚΟΥΡΥΤΣΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΑΙ ΚΑΙ ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ
ΕΡΑΝΙΣΘΕΝΤΑ ΕΚ ΤΩΝ ΠΕΡΙΓΡΑΦΕΝΤΩΝ ΚΩΔΙΚΩΝ

Ι. ΣΚΗΤΗ ΑΓΙΑΣ ΑΝΝΗΣ

Ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 582 κώδικος (τοῦ Τιμίου Σταυροῦ Καλύβη, ἀριθ. 17) «Ἀδωνιάς»
Ἰακώβου Νεασκητιώτου τοῦ ΙΘ' αἰῶνος.

«Υπόμνημα περὶ τοῦ Ὄρους τοῦ Ἀδωνος, πόθεν ἔλαβε τὴν κλησιν καὶ ἀπὸ
ποιούς ἑκατοκεῖτο καὶ πότε ἠῤῥησεν».

φ. 166β Τὸ ὄρος Ἀθω ὀνομάσθη⁽¹⁾ ἀπὸ τινος γίγαντος Ἀθω καλουμένου, ὃς ἦτον υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος, θεοῦ τῆς θαλάσσης καὶ μητρὸς Ροδόπης, τῆς τοῦ Στρυμόνος. καὶ ἀπὸ μὲν τὴν μητέρα ἐκλήθη τὸ ὄρος τῆς Θράκης ἀπὸ δὲ τοῦ υἱοῦ τὸ πέλαγος. Ἐκεῖτο δὲ ἐπάνωθεν τῆς κορυφῆς τοῦ Ἀθωνος ἕνας ἀνδριάς τοῦ Διός. συσκιάζει δὲ ἡ κορυφή του τὰ νῶτα τῆς Λημνίας βοός⁽²⁾. καὶ Ἀθῶος ἔκαλεῖτο ὁ ἀνδριάς τοῦ Διός. κεῖται δὲ τὸ ὄρος Ἀθω μεταξὺ τοῦ στρυμονικοῦ καὶ σιγγιτικοῦ κόλπου εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος εἰς τὴν Χαλκιδικήν. Ἐνοῦται δὲ ὁ Ἀθῶος μὲ τὴν Χαλκιδικὴν χώραν διὰ ἰσθμοῦ τοῦ ὁποίου τὸ πλάτος εἶναι δώδεκα σταδίων· αὐτὸν τὸν ἰσθμὸν ἔκοψεν ὁ Ξέρξης ποτὲ κατὰ τὸν Ἡρόδοτον. Ἡ περίμετρος τοῦ Ἀθωνος εἶναι μιλίων 150, καλεῖται δὲ ὁ ἰσθμὸς Προβλακας. Ἡ σκιὰ τοῦ Ἀθωνος φθάνει τὸ μὲν πρῶτ' σκιαζουσα τὴν ἀντίπεραν τοῦ Λογγοῦ κόμην Συσκίαν καὶ Σικίαν καλουμένην κοινῶς, τὸ δὲ ἐσπέρας φθάνει μέχρι τῆς Λήμνου, ἀφισταμένης ἐκεῖθεν πρὸς ἀνατολὰς μίλια 87. Μυθολογοῦσιν οἱ Ἕλληνες, ὅτι εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Ἀθωνος ἦτόν ποτε πόλισμα, ἦτοι πόλις μικρά, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι νὰ ἔζων τεσσαράκοντα καὶ πενήκοντα χρόνους περισσότερον τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων ἦτοι 150 χρόνους, ἀπίθανον πάντη διὰ τὸ ὑπερβολικὸν ψῦχος καὶ παγετὸν καὶ χιόνα, ὁποῦ καλύπτεται ὅλον τὸν χειμῶνα, καὶ πέραν τοῦ ἔαρος. Σώζει αὐτὸ τὸ ὄρος σχῆμα μασθοῦ, εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὁποίου ὁ ἀρχιτέκτων Στασικράτης⁽³⁾ ἐβούλετο νὰ σχηματίσῃ εἰς ἀνδριάντα τοῦ Μακεδόνος Ἀλεξάνδρου κρατοῦντος μὲ τὴν δεξιάν του χεῖρα τὸν κόσμον ὅλον καὶ μὲ τὴν ἀριστεράν νὰ χύνη ποταμὸν εἰς τὴν θάλασσαν. Σημείωσον, ὅτι ὁ στρυμονικὸς κόλπος, ὅστις κοινῶς λέγεται κόλφος τῆς Κοντέσσας, πάλειός ποτε παρακειμένης καὶ Ὀρράνι, ὀνομάσθη ἀπὸ τοῦ Στρυμόνος ποταμοῦ

1. ὀνομάσθη.

2. ἄλος.

3. Οὕτως ἔχει ὁ Πλούταρχος ἐν β. Ἀλεξάνδρου 72,705· ὁ δὲ Στράβων 641 ἔχει Δεινοκράτην.

κοινῶς Μαρμάρι καὶ Ρενδίν καλουμένου ἀπὸ τῆς Ρενδίνης πόλεως, ἀρχομένου (1) ἐκ τοῦ Ὁρβήλου ὄρους, καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος μεταξὺ Οἰσύμης καὶ Ἀρεθούσης πόλεων.

φ. 167α. Ὁ δὲ σιγγιτικὸς κόλπος, ὅστις κοινῶς λέγεται κόλπος τοῦ ἁγίου Ὁρους μέσον τοῦ Λογγοῦ καὶ ἁγίου Ὁρους, ἔλαβέ τὴν ὀνομασίαν ἀπὸ τῆς Σίγγου, πόλεως ποτε οὔσης εἰς τὴν παραθαλασίαν ὑπώρειαν τοῦ Ἄθω ὄρους, ἔνθα ἄρχεται ἡ Χαλκιδικὴ χώρα, ἡ ὁποία πόλις ὕστερον ἐκκλήθη Ἰερισσὸς ἀπὸ παρθένους ἰερίδας (μονάστριας), ὁποῦ κατὰ καιρὸν ἐκατοίκησαν. νῦν δὲ καλεῖται Ἰερισσὸς μὲ θρόνον ἐπισκόπου ὑπὸ τὸν μητροπολίτην Θεσσαλονίκης, εὐρισκομένη μεταξὺ τῆς πάλαι Σίγγου πόλεως καὶ τοῦ Νυμφαίου ἀκρωτηρίου (2). ὁ γὰρ Ἄθως Νυμφαῖος ἐκαλεῖτο ὡς καθιερωμένος τὸ πάλαι εἰς τὴν μητέρα τοῦ Διός, Νύμφην καλουμένην, ὡς νῦν εἰς τὴν Θεοτόκον, ὅτι τὰ τῶν δαιμόνων ἰδρύματα εἰς ναοὺς μετεβλήθησαν. Ἄπ' αὐτῆς τῆς πόλεως τῆς πλησίον τῆς διώρυγος τοῦ Ξέρξου καὶ τοῦ σιγγιτικοῦ κόλπου καλεῖται καὶ ὁ ἰσθμὸς Ἀκάνθιος καὶ κοινῶς Προαύλακας (3), τὸν ὁποῖον ἔκοψεν ὁ Ξέρξης. πλησίον ταύτης ἦτο καὶ ἡ Στρατονίκη (4), ἣτις ἐκλήθη ἀπὸ Στρατονίκης, γυναικὸς τοῦ Ἀντιόχου. Ἡ δὲ Χαλκιδικὴ χώρα κεῖται πρὸς τὴν ὑπώρειαν τοῦ Ἄθω εἰς τὴν βορείαν (5) ἄκρην τοῦ σιγγιτικοῦ κόλπου, ἀφισταμένου τοῦ Νυμφαίου ἀκρωτηρίου (ἦτοι κάβου τοῦ ἁγίου Ὁρους ἢ κοινῶς Σμύρνα πρὸς δυσμὰς μίλια 30), ἀπὸ δὲ τοῦ Ἀκανθίου ἰσθμοῦ (Προαύλακας) μίλια 20. Τὸ Νυμφαῖον ἄκρον, ἦτοι ὁ κοινῶς λεγόμενος κάβος τοῦ ἁγίου Ὁρους, εἶναι ἡ ὑπώρεια τοῦ Ἄθω ἐπὶ πόντον μέγαν (6), ὅστις ἀπὸ τοὺς ἐντοπίους καλεῖται Βίγλα, ἀπὸ δὲ τοὺς θαλασσοπόρους Σμύρνα. Εἰς τὸ ὄρος Ἄθω ἦσαν τὸ πάλαι πέντε πόλεις, ἡ μὲν Δίον, ἡ δὲ Κλεωναί, ἡ δὲ Ὀλόφυξι[ος], ἡ δὲ Θύσσα καὶ ἡ ἑτέρα Ἀκράθως καλούμεναι, ἦτο δὲ καὶ κομόπολις Ἡφαιστιαίων (7) καλουμένη εἰς τὰς ροὰς τοῦ Ἄθω καὶ τὸ παραθαλάσσιον τῆς νῦν μονῆς τοῦ ἁγίου Παύλου, ὡς καὶ κῶμαί τινες. Φαίνεται δὲ εἰς παλαιὰ ὑπομνήματα, ὅτι ὁ βασιλεὺς Ἀλέξανδρος ἤβουλήθη ἔλθειν εἰς περιήγησιν τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους Ἄθω, καὶ κινήσας ἐν τῆς πατρίδος του διὰ τριήρεως μὲ δορυφορίαν στρατοῦ καὶ ἀρχόντων καὶ τοῦ ἀρχιτέκτονος Στασικράτους προσώρμησεν εἰς τὴν παραλίαν τῆς πάλαι πόλεως Δίον, ἔνθα νῦν ἡ μονὴ τοῦ Φιλοθέου, καὶ ὑπεδέχθησαν αὐτὸν οἱ

1. καλούμενος... ἀρχόμενος. Πολλὰ τοιαῦτα καὶ ὀνομαστικὰς ἀπολύτους, συνήθειαι παρ' Ἰακώβου, δὲν διορθοῦμεν.

2. ἀκρωτηρίου.

3. Προαύλακας.

4. Στρατονίκη.

5. βορείαν.

6. ἐπιπόντος μέγαν.

7. Ἡφαιστιαίων.

πολίται. ἀναβὰς οὖν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Ἄθω καὶ τερφθεὶς εἰς τὴν θεο-
 ρίαν ἐκείνην (ἐνθα ἀναβαίνων) ἐθεώρησε καὶ φοβερὰν ἀποκάλυψιν θεόθεν (1),
 ὡς ἔτι τὸ ὄρος τοῦ Ἄθω ἦτο προωρισμένον εἰς λατρείαν τοῦ μόνου ἀληθι-
 νοῦ (Θεοῦ) τῶν ὄλων· εἶδε γὰρ τὸν προφήτην Ἱερεμίαν κατὰ τὴν αὐτὴν θεάν
 καὶ χαρακτῆρά του, ὡς ὑπερον ἐθεώρησεν αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ προη-
 γόρευσεν εἰς αὐτὸν τὰ ὅσα ἐμελλον νὰ τοῦ συνέβωσιν. Περιηγησάμενος οὖν
 τὸν Ἄθω καὶ τὰ πέριξ (κύκλω) αὐτοῦ καὶ τὰ μακρόθεν φαινόμενα ηὐφράνθη
 τῷ πνεύματι, ὅτι κατὰ ἀλήθειαν ἡ σκιὰ τοῦ Ἄθω φαίνεται εἰς τὴν θάλασ-
 σαν ὡς ὄρος πυρραμοειδὲς κατασκιάζον τὸ πέλαγος, εὐρίσκεται δὲ εἰς τὴν 51
 μοίραν κατὰ τὸ μῆκος καὶ εἰς τὴν 41 καὶ λεπτὰ 20 κατὰ τὸ πλάτος· ὅταν δὲ
 ὁ οὐρανὸς εἶναι καθαρὸς καὶ ὁ ὀρίζων δὲν ἔχει σύν[ν]εφα, ἀπὸ μὲν τὰ ἐν
 μέρος αὐτοῦ φαίνεται μὲ τηλεσκόπιον ἡ Κωνσταντινούπολις ἀπέχουσα μίλια
 400, ἀπὸ δὲ τὸ ἄλλο ὄρῳνται αἱ Κυκλάδες νῆσοι. ἔχει δὲ σχῆμα μασθοῦ ἢ
 κορυφῆ του. Ἰστατο δὲ εἰς αὐτὴν τὸ εἶδωλον τοῦ Ἄθω Διός, ὅθεν ὁ ἀρ-
 χιτέκτων Στασικράτης ἠθέλησε σχηματῖσαι τὴν κορυφὴν εἰς ἀνδριάντα
 τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀλλ' οὐκ ἐτέλεσε τὴν τοιαύτην βουλήν· ὅθεν ἡ σκιὰ τοῦ
 Ἄθω φθάνει ἕως τὴν Λῆμνον, ἀπέχουσαν μίλια 60 πρὸς ἀνατολὰς ὡς τὸ
 βεβαιῶνει ὁ στίχος τοῦ Σοφοκλέους «Ἄθως σκιάζει νῶτα Λημνίας βοός». Ταῦτα
 πάντα περιηγησάμενος ὁ Ἀλέξανδρος καὶ κατελθὼν μετὰ τῆς δορυ-
 φορίας του εἰς τὴν πόλιν Ἀκρο<ο>άθων μετέβη εἰς τὴν παραλίαν τῆς κωμο-
 πόλεως Ἡφαιστιαίων, ἐνθα αἱ ῥοαὶ τοῦ Ἄθω κατέρχονται. Ἡτοίμαστο δὲ
 ἐκεῖσε τράπεζα ἐκ μαρμάρων λαξευθεῖσα ἀξιοθέατος, ἦν οἱ κάτοικοι τῆς
 Ἡφαιστιαίων κωμοπόλεως προητοίμασαν καὶ παρέθηκαν βρώματα ἀξία βα-
 σιλικῆς ὑποδοχῆς, καὶ καθίσαντες εὐωχῆθησαν (2) περιχαρῶς, εἶτα ἐπράχθη-
 σαν οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες κατὰ τὸ ἔθος τοῦ γυμνάσιου τοῦ στρατοπέ-
 δου, οἱ δὲ πολῖται Ἡφαιστιαίων (3) φιλοπροσώπησαντες τῷ μεγάλῳ Ἀλε-
 ξάνδρῳ καθιέρωσαν τὴν πόλιν Ἡφαιστιαίων, παρ' οὗ καὶ ἡ κωμόπολις τὴν
 κλήσιν ἔλαβε θελήσει τοῦ βασιλέως ὡς λίαν προσφιλεστάτῳ καὶ ἀγαπητῷ αὐ-
 τῷ ὄντι (sic). Τότε καὶ ὁ ἀρχιτέκτων Στασικράτης παρασταθεὶς τῷ μεγάλῳ
 Ἀλεξάνδρῳ ἀνέφερε λέγων : «Ἴδού τόπος ἀρμόδιος εἰς οἰκοδομὴν ἐπωνυ-
 μούσης πόλεως, ἦν ἐπιποθεῖς, καὶ δύναμαι ὧδε κατασκευάσαι αὐτὴν εἰς
 σχῆμα ἀνδριάντος, ἥτις ἀλλαχοῦ κατασκευασθῆναι οὐ δύναται, ὡς ἐν τῷδε
 τῷ χώρῳ». Πρὸς ταῦτα ἀγασθεὶς ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ἀντέφησε λέγων :
 «καλῶς μὲν ἐσκέφθης καὶ εἶπας, ἀλλ' εἰπέ μοι, ἐρωτῶ σε, πόθεν τὰ χρειώδη,
 <καὶ> οἱ ἀσκήσαντες ἐν τῇ οἰκοδομηθησομένῃ πόλει πορίζονται ἀρκούντως
 διὰ τὸ τραχὺ καὶ πετρῶδες τοῦ τόπου ;» Τότε καὶ ὁ ἀρχιτέκτων μηδὲν ἔχων
 ἀντειπεῖν ἔφη : «οὐδὲ ἐγὼ ἀποφασίζω οἰκοδομηθῆναι ὧδε τὴν πόλιν». Τὴν δὲ

1. θεῶθεν.

2. εὐωχίσθησαν.

3. Ἡφαιστιῶνων.

ἐπιούσαν τῶν τριήρων ἐτοιμασθέντων (sic) ἀναβάντες ἐπλευσαν εἰς τὸ πέραν καὶ ἐκτίσθη ἡ πόλις Ἀλεξάνδρεια. Ἡ Χαλκιδική χώρα ἐκτείνεται ἕως τὰ Σιδηροκαύσια. Ἄθωσα πόλις ποτὲ ἀντικυ τῆς νήσου Θάσου. Στάγειρα καὶ Στάντειρα ἢ νῦν καλουμένη Στυλιάρια (1), ἢ πατρὶς τοῦ Ἀριστοτέλους εἰς τὴν Ἀμφίξιδα χώραν, πλησίον τοῦ στρουμονικοῦ κόλπου, ἀφισταμένη τοῦ ὄρους Ἄθωνος μίλια 15, πρὸς ἀνατολὰς καὶ ὀλίγον περισσότερον τοῦ σιγγιτικοῦ κόλπου πρὸς βορρᾶν, τὴν ὁποίαν ἐκρήμισε ὁ Φίλιππος, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἀναφοδόμησεν ἔχει λιμένα Κάπρος καλούμενον (2) καὶ με νησίδιον ὁμώνυμον, κοινῶς δὲ καλεῖται Λυμπιάδα. Ὁ περίπλους τῆς χερσονήσου ταύτης ἀπὸ τῆς Ἀκάνθου πόλεως μέχρι τῶν Σταγείρων, Στυλιάρια κοινῶς, εἶναι σταδίων 400. Αἱ δὲ Σέρραι, Φερραὶ τὸ πάλαι ἀπὸ Φέρητος τοῦ πρώτου κτίτορος, πόλις πολυάνθρωπος, ἐστάθη θρόνος τῶν τῆς Σερβίας Δεσποτῶν· εἰς αὐτὴν ἀπελθὼν Κάλλιστος ὁ πατριάρχης, ἵνα μεσιτεύσῃ πρὸς εἰρήνην, ἐτελεύτησεν, ἔνθα καὶ ἐτάφη, ὅτε καὶ ὁ ὄσιος Μάξιμος ὁ Καυσοκαλυβίτης προεφήτευσεν τὴν τελευτὴν του (3).

Περὶ τοῦ βιβλίου καλουμένου Γυμνάσματα πνευματικὰ διὰ Νικοδήμου ἐκδοθέντος τύποις. Λουϊ[ό]βλας, πατριάρχης Ἰσπανίας Λατίνος, πρῶτος ἐφευρετῆς τῶν Ἰησουιτῶν ἐν ἔτει 1534, ἔλθων εἰς ἔκστασιν ἡμέρας ὀκτὼ ἐκ δαιμονικῆς ἀρπαγῆς εἰς θεωρίας δαιμονιώδεις ἀπατηλάς, ἔλθων ὕστερον εἰς αὐτὸν ἐσύνθεσε βιβλίον καλούμενον Γυμνάσματα πνευματικὰ, εἰς τὸ ὁποῖον μετὰ καλὰ συνέφυρε καὶ τὰ λατινικά του φρονήματα, ὅτι ὁ Χριστὸς παιδίον ὦν ἐδούλευε τὴν τεκτονικὴν καὶ ὅτι εὐρέθησαν ἄροτρα ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Ἰησοῦ ἐργασθέντα, καὶ ὅτι ὕδροφόρει καὶ ἐσάρωνε τὴν οἰκίαν (καθὼς καὶ ἕτερα αἰρετικά ἐπρόσασαν, ὅτι ὁ Χριστὸς παιδίον ὦν ἐπεριπάτει εἰς τὴν ἀκτίνα τοῦ ἡλίου καὶ ἔφερε νερὸν εἰς τὴν ποδιάν του καὶ τραβῶν ξύλον ἐγένετο μεγαλύτερον καὶ ἄλλα τοιαῦτα) Ἰστέον δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι οἱ Λατίνοι εἰς μὲν τὴν Βηθλεέμ, ὡς εἶδομεν, ἔχουσιν ναὸν εἰς ὃν μωρολογοῦσιν, ὅτι ἦτον ἡ οἰκία ἐκεῖνη εἰς ἣν οἱ μάγοι εὗρον τὸ παιδίον μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ ἕτερον σπήλαιον ὑπαιθρον, εἰς ὃ κοιμώμενος ὁ Ἰωσήφ, εἶπεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος φεύγειν εἰς Αἴγυπτον, καὶ μετὰ τὴν φωνὴν ἠνοιχθῆ ἡ στέγη τοῦ σπηλαίου. καὶ ἐν Ναζαρετ ὁμοίως δεικνύουσι κίονα κρατούμενον μονόλιθον μετὰ τοῦ ἐπάνωθεν λίθου τοῦ σπηλαίου, φλυαροῦντες ὅτι μετὰ τὸν εὐαγγελισμόν τοῦ ἀγγέλου ἐξεκόπη ὁ λίθος κάτωθεν, καὶ ὅτι, ὅτε οἱ Ἀγαρηνοὶ κατεδίωξαν τοὺς Λατίνους ἐκ τῆς Παλαιστίνης, ἤρθη ὁ οἶκος τοῦ Ἰωσήφ

1. στηλιάρια.

2. καλούμενος.

3. Βλ. Ἐθολογίου Κορυθία Λαυριώτου, Ἱστορία τοῦ Ἀσκητισμοῦ, τόμ. Α' Θεσσαλονίκη 1929, σ. 95, 122 — 123. Τὸν καθορισμὸν δὲ τῶν τοπωνυμιῶν διεσαφήσαμεν (ἐπὶ τόπων μεταβάλλαντες) ἐν «ἀγιορειτικοῖς μελετήμασιν», Βόλος 1951, σ. 70 (ἀνάτυπον τῆς «Ἁγιορ. Βιβλιοθήκης» ΙΓ', σ. 92 ἐ.).

ἀοράτως καὶ ἐκομίσθη εἰς Ἰταλίαν, ὃν ναὸν ἔχουσι εἰς θαῦμα μέγιστον ἐπιπλάστως. Γράφει δὲ εἰς τὰ Γυμνάσματα, ὅτι Αὐρηλιανὸς ὁ βασιλεὺς ἀπῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ ἐξήτησε τὸ γένος τοῦ Δαβὶδ καὶ εὗρε τοὺς ἔχοντας τυλώματα εἰς τοὺς δακτύλους ἐκ τῆς ἐργασίας τῆς τεκτονικῆς, ὅλα ταῦτα [εἶναι] αἰρετικῶν ἐφευρέματα.

Ἀντίρρῃσις εἰς τὰ ἀνωθεν.

Μιχαὴλ ὁ Γλυκᾶς Σικελιώτης, παλαιὸς ἱστοριογράφος ἐν τοῖς χρόνοις Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου (¹), γράφει εὐσεβῶς περὶ τούτων ταῦτα: Αὐρηλιανὸς ὁ βασιλεὺς μετὰ τὸν Οὐεσπεσιανὸν καὶ Τίτον, τὸν κατεδαφίσαντα τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ σπείραντα εἰς αὐτὴν ἄλλας εἰς κατανάθεμα, μαθὼν περὶ τοῦ Χριστοῦ, ὅτι ἐκ γένους Δαβὶδ μέλλει κυριεῦσαι τὴν οἰκουμένην πᾶσαν, ζήτησιν ἐποίησε περὶ τῶν ἀπογόνων Δαβὶδ ἐν Ρώμῃ· ἡ γὰρ Ἱερουσαλήμ τότε ἦτο ἡρημωμένη· ὅθεν εὗρὼν τινὰς ἀπογόνους τοῦ γένους Δαβὶδ οὐχὶ τέκτονας, ἀλλὰ γεηπόνους γεωργοὺς ὄντας καὶ ἔχοντας [τοὺς δακτύλους] αὐτῶν ἐξογκωμένους ἐκ τοῦ ἀρότρου καὶ δικέλλης ἠρώτησεν αὐτοὺς περὶ τοῦ μέλλοντος ἐξ αὐτῶν βασιλεῦσαι, οἱ δὲ ἔδειξαν αὐτῷ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς δακτύλους ἐκ τοῦ ἀρότρου ρεροζωμένους καὶ ἰδὼν ἀπέλυσεν αὐτοὺς δουλεύειν τὴν γῆν, ἀκούσας παρ' αὐτῶν, ὅτι ἐν τῇ συντελείᾳ τῶν αἰῶνων μέλλει νὰ βασιλεύσῃ ὁ ἐκ Δαβὶδ καταγόμενος Χριστός. Βλέπε λοιπόν, ἐὰν συμφωνῶσι τὰ τοῦ εὐσεβοῦς μετὰ τῶν κακοδόξων. Ὅθεν, εἰ καὶ καλὰ καὶ ὠφέλιμα, εἰσι τὰ τῶν Πνευματικῶν γυμνασμάτων. ἔπη, ἀλλὰ συμπεφυρμένα μετὰ πολλῶν κακοδοξῶν εἰσι, τὰ ὅποια ὁ Νικόδημος εἰς τύπον ἐκδοῦς πολλοὶ τὰ εὐλαβοῦνται, ἀλλ' ἀπατῶνται.

Παρόμοιον ταύτης τῆς βίβλου εἶναι καὶ τὸ βιβλίον καλούμενον Περὶ Χριστοῦ μιμήσεως, ποίημα καὶ σύνθημά τινος Λατίνου Θωμᾶ Ἀκέμπε ἐκ τοῦ Βελγίου (Ὁλλανδίας) Βέλγου παπολουθηρανοῦ κατὰ τὸ 1607 ἔτος (²), φαίνεται μὲν κατανοητικὸν ναί, ἀλλὰ κακοδόξου ἀνδρὸς σύνθημα ὄν. «οὐκ ἐκ βᾶτου τρυγάται σταφυλή, οὐδὲ ἀπὸ τριβόλων σῦκα».

Παρόμοιον τούτου ὑπάρχει καὶ ἕτερον βιβλίον Ὁδηγὸς ἀπλανῆς καλούμενον (κακὸς ὀδηγός), τὰ ρητὰ τῆς παλαιᾶς μὲ γράμματα ἐβραϊκὰ φέρων, καὶ μαρτυρίας Δυτικῶν ἁγίων Αὐγουστίνου, Ἱερωνύμου (εἰ καὶ εὐσεβῶν). ἀλλ' ἐλέγχεται μίαν μόνην τεσσαρακοστὴν εἶναι λέγων, καὶ ὅτι ὁ Τερτυλιανὸς θέλων τρεῖς τεσσαρακοστὰς τὸν χρόνον εἰς τύπον τῆς ἀγ. Τριάδος κατεκρίθη παρὰ τῆς ἐν Λατεράνῃ ψευδοσυνόδου, εἶτα λέγει νηστεύειν δεῖ ἀπὸ κρέας καὶ τυρὸν μόνον· ἢ καὶ ὀψάριον, ἢ δὲ ὀρθόδοξος ἐκκλησία τὰς τέσσαρας νηστείας θεσπίσασα τὴν μεγάλην μόνον καὶ τετράδας καὶ παρασκευὰς ἄνευ οἴνου καὶ ἐλαίου ἀποστολικῶς νηστεύειν ὀρίζει.

1. Ὁ Γλυκᾶς ἤκμαζεν τὸν ΙΓ' αἰῶνα ἐπὶ Κομνηνῶν.

2. Τοῦτο εἶναι ὁ χρόνος τῆς ἐλληνικῆς ἐκδόσεως τοῦ βιβλίου καὶ οὐχὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ Θωμᾶ.

Ἐκ τούτων ἔλαβον τὰς ἀφορμὰς περὶ συνεχοῦς καθημερινῆς μεταλήψεως οἱ πολλοί, ὡς εἰς αὐτὰ τὰ βιβλία φαίνονται, καθότι οἱ Λατίνοι εἰς φλόρος λειτουργεῖ καθεκάστην, δούκις ἂν θέλη, καὶ εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν τράπεζαν καὶ οἴκαδε.

Μὲ ὄλον ὁποῦ ὁ Νικόδημος θέλει τὴν γονυκλισίαν νὰ γίνεταί τὰς πέντε ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος ἐκτὸς Σαββάτου καὶ Κυριακῆς, ὁ δὲ Τυπάλδος ποσῶς μὴ εἰσερχόμενος εἰς ἐκκλησίαν τὰς ε΄ ἡμέρας, ἀλλὰ μόνον εἰς μίαν λειτουργίαν τῆς Κυριακῆς θέλει εἰς αὐτὴν τὴν λειτουργίαν τῆς Κυριακῆς νὰ γονατίξῃ καθὼς οἱ Λατίνοι, καὶ κατὰ τοὺς κανόνας εἶναι παράνομος. Ἀντίρρησης εἰς τὴν ὑπεράσπισιν Κυρίλλου Λουκάρεως τοῦ καλοῦ[ι]νόφρονος, ἣν ποιεῖ Γερμανὸς ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ συγγραφείσῃ Ἐυαγγελικῇ σάλπιγγι. (Οὗτος ἦν Πελοποννήσιος Ἐσφιγμενίτης, ἀλλ' ἡ Ἐυαγ. αὕτη νέα σάλπιγξ οὐκ ἔστι πόνημα τούτου, ἀλλὰ Κωνσταντίνου Οἰκονόμου ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ κληθεῖσα ὑποκυβέντος τοῦ Οἰκονόμου).

ΑΘΩΝΙΑΣ ΙΑΚΩΒΟΥ, ΚΩΔ. ΑΓ. ΠΑΝΤΕΛΗΜΟΝΟΣ 282 (1)

φ. 48β Πρὸς τούτοις εὐρίσκεται εἰς παλαιὸν ὑπόμνημα, ὅτι καὶ ἐν ἔτει 868 ἐπὶ τῆς βασιλείας Βασιλείου τοῦ Μακεδόνοιο ὁ μαθητὴς τοῦ ὁσίου Λουκά, τοῦ ἐν τῇ νήσῳ Θάσῳ ἀσκήσαντος, Ξενοφῶν καλούμενος μετὰ τὴν κοίμησιν τοῦ γέροντός του ἦλθεν εἰς τὸ ὄρος καὶ ἠσύχασεν εἰς τὰ ὄρια τῆς μονῆς Φιλοθέου.

φ. 53α Περὶ τῆς ἀρχαιότητος τοῦ ὄρους Ἄθω εὐρίσκεται γεγραμμένον εἰς τὸν κατὰ πλάτος βίβλον τοῦ ὁσίου Λαζάρου τοῦ Γαλησιώτου, ὅτι ἐν τοῖς χρόνοις Βασιλείου Μακεδόνοιο δύο μοναχοὶ ἐκ τινος μονῆς ὄρους Ἄθω ἦλθασιν πρὸς τὸν Λάζαρον συμβουλευθῆναι.

φ. 65α. Ὅτε δὲ ἡ καταδρομὴ τῶν βαρβάρων κατερήμωσε τὰ τῆς ἀνατολῆς μοναχῶν καταφύγια καὶ τοὺς μοναχοὺς κατεδίωξε τότε ἀρχισε τὸ ὄρος Ἄθω κατοικεῖσθαι μᾶλλον καὶ ἐγείρειν μονὰς διαφόρους ὡς ἀπὸ γραμμὰς (sic) εἰς κέντρον τοὺς μοναχοὺς ἐν αὐτῷ ἀνάγεσθαι.

φ. 84β. Ἐκτοτε λοιπὸν (ἀπὸ τοῦ Νικολάου) ὁ πατριάρχης ἀπεφάσισε τὸν Πρωτόν καὶ οὐχὶ ὁ βασιλεὺς, ὁ δὲ Πρωτὸς τοὺς ἡγουμένους. ἐσώζετο δὲ τὸ προνόμιον τοῦ Πρωτοῦ ἕως τοῦ ἔτους 1740 ἐπὶ Παΐσιου πατριάρχου εἶτα μεταρρυθμισθέντα τὰ κοινόβια εἰς ἰδιορρυθμίαν καθρηγῆθη καὶ τὸ τοῦ Πρωτοῦ ἀξίωμα.

1. Ἐκ τοῦ κώδικος τούτου ὁ Λάμπρος ἐξέδοτο ὀλίγα «Τὰ πάτρια τοῦ Ἁγίου Ὅρους» (Νέος Ἑλληνομν. τόμ. Θ', 1912 σ. 116—244) ἀπερ εἶχεν ἐκδώσει ὁ Μ. Γεδεών (ἀνευ τῶν ἐγγράφων) ἐκ κώδ. Ἰβηρ. τοῦ ΙΓ' αἰῶνος (ἐνῶ οἱ κώδικες τοῦ Ἰακώβου εἶναι τοῦ ΙΘ'). ἐν τῷ «Ἄθωνι» τῷ 1885, σ. 297 ἔ. Παραλαμβάνομεν ἐπιγραφὰς κεφαλαίων τινῶν μὴ σημειουμένας ὑπὸ τοῦ Λάμπρου, ὅστις τὸ τέλος μόνον τῆς «Ἄθωνιάδος ἐδημοσίευσεν.

II. ΣΚΗΤΗ ΚΑΥΣΟΚΑΛΥΒΙΩΝ ΚΩΔΙΕ 154

ΚΩΔΙΕ ΠΑΠΑ ΧΑΡΙΤΩΝΟΣ 11 ΤΟΥ ΧΙΧ ΑΙΩΝΟΣ

φ. 1^α «Ἐκ τίνων χρόνων ὁράται τὸ ὄρος Ἄθω παρὰ μοναχῶν οἰκούμενον καὶ πότε ἤρξατο γίνεσθαι μοναστήρια ;»

Ἡ μὲν κοινῶς φερομένη φήμη θέλει τὸ ὄρος ἐκ τοῦ καιροῦ τῶν ἁγίων ἀποστόλων, καὶ δεικνύουσι τινες ἐν χειρογράφοις κώδιξιν ἱστορίαν τινά, ὅτι ἡ Θεοτόκος θέλουσα νὰ ἰδῇ ἐν Κύπρῳ τῇ νήσῳ τὸν Λάζαρον ἐμβήκεν εἰς πλοῖον ἔχουσα εἰς συνοδίαν αὐτῆς Ἰωάννην τὸν Εὐαγγελιστὴν καὶ Κλήμεντα, ἄνεμος δὲ ἐναντίος πνεύσας ἤλθεν εἰς τὸν Ἄθω τὸ πλοῖον καὶ ἔστη, ἔνθα νῦν ἡ τῶν Ἰβήρων ὁράται ἱερὰ μονή. οἱ δὲ εἰδωλολάτραι Ἕλληνας εἶχον τὸν ἐπισημότερον αὐτῶν ναόν, ἔνθα τὸ νῦν ἱερὸν μοναστήριον τοῦ Φιλοθέου κεῖται τὴν σήμερον, καὶ εἶχον τὴν ἡμέραν ἐκείνην θυσίαν μεγάλην, ἐν ἧ ἦσαν συνηγμένοι πάντες οἱ τοῦ Ἄθω οἰκήτορες θυσιάζοντες καὶ πανηγυρίζοντες. Τότε ἐκ τῶν εἰδώλων ἐκείνων ἐξῆλθε φωνὴ βοῶντων πάντων «ἡ μήτηρ τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀληθινοῦ ἤλθεν εἰς τὸν αἰγιαλόν, εἰς τὸ τάδε μέρος καὶ δράμετε σπουδαίως νὰ τὴν προσκυνήσητε» καὶ ταῦτα τὰ εἶδωλα βοῶντα ἔπεσον πάντα καὶ συνετριβήσαν. Τότε ἔπεσε καὶ τὸ μέγα εἶδωλον τοῦ Ἄθω, τὸ ἱστάμενον εἰς τὴν ὑπερτάτην κορυφὴν τοῦ Ὄρους Ἄθω. Λοιπὸν ἐλθόντες οὗτοι εἰς τὸν αἰγιαλὸν καὶ προσκυνήσαντες τὴν Θεοτόκον ὠδηγήθησαν εἰς τὴν ἀληθῆ λατρείαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἔλαβον ἀρχιερέα καὶ ἱερεῖς καὶ καθάραντες τὸν εἰδωλικὸν ναὸν τοῦτον καθιέρωσαν εἰς τὸ ὄνομα τῆς Θεοτόκου, καὶ ἔγινεν ἐπισκοπεῖον ὁ ναὸς οὗτος, ἔνθα νῦν ἡ ἱερὰ μονὴ τοῦ Φιλοθέου, τῆς Θεοτόκου μονὴ ὀνομαζομένη ἐκ τῆς σημειωθείσης αἰτίας. Ἐπειτα ὁ υἱὸς Σεβήρου τοῦ βασιλέως Ῥώμης Ἀντωνῖνος ὁ Καράκαλλος διὰ τῆς ὀσιομάρτυρος Παρασκευῆς πιστεύσας τῷ Σωτῆρι Χριστῷ, ὡς ἐν τῷ βίῳ αὐτῆς φαίνεται Ἰουλίου 26, ἔκτισεν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῶν ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου τὴν μονὴν Καρακάλλου καλουμένην, εἰς τὴν ὁποίαν ὁράται καὶ ἐξωγραφημένους εἰς δύο μέρη τῆς μονῆς ταύτης. Εἶτα ὁ μέγας Κωνσταντῖνος μετοικήσας τοὺς Ἀθωνίτας εἰς Πελοπόννησον, ἔνθα εἰσὶν οἱ νῦν Τζακωνῖται καλούμενοι, διαφθαρέντος τοῦ ὀνόματος κατὰ μεταφορὰν τοῦ δασέος⁽¹⁾ θ εἰς τὸ ψιλὸν τ, καὶ τούτου εἰς Ἰταλικὸν τζε, ἀντὶ Ἀθωνῖται τζακωνῖται ὀνομάσθησαν⁽²⁾. Τούτους μετοικήσας ἀφείρωσε τὸν τόπον εἰς κατοικίαν τῶν μοναχῶν. Ἐκτίσε δὲ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος οἰκοδομὰς μεγάλων μονῶν δύο, ἐν Καραῖς, τὸ Πρωτάτον λεγόμενον, καὶ τὴν μονὴν τοῦ Βατοπαιδίου. Εἶτα ὁ παραβάτης Ἰουλιανὸς ἠρήμωσεν αὐτὰς καὶ τὴν μονὴν τοῦ Βατοπαιδίου ἀνέκτισεν ὁ μέγας Θεοδόσιος διὰ τὸ εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀρχάδιον γενόμενον θαῦμα παρὰ τῆς Θεοτόκου, ἡ δὲ θυγάτηρ Ἀρκα-

1. δασέως.

2. ὀνομάσθησαν.

δίου ἁγία Πουλχερία ἔκτισε δύο μονάς, τὴν τοῦ Ξηροποτάμου καὶ Ἐσφιγμένου. ὁμοίως καὶ ὁ Κώνστας, ὁ υἱὸς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ὁ βασιλεὺς τῆς Ῥώμης, ἔκτισε τὴν τοῦ Κωνσταμονίτου (1) μονήν, ἐτυμολογοῦντες (2) τὸ Κωνσταμονίτου εἰς Κασταμονίτου μεταπλασθέν. Οἱ τῆς ἱερᾶς μονῆς τῶν Ἰβήρων Κλημεντίαν λέγουσι τὴν ἱερὰν αὐτῶν μονήν ἐκ τοῦ μετὰ τῆς Θεοτόκου ἐλθόντος Κλήμεντος καλουμένην καὶ συστηθεῖσαν παρὰ τούτου εἰς ὄνομα τῆς Θεοτόκου. Τοιαῦτα (3) ἀρχαιολογοῦσιν οἱ ἐν τῷ ὄρει καὶ εἰς χειρόγραφα τινὰ δεικνύουσιν, ὡς εἴπομεν, σημειούμενα.

Ἔτεροι δὲ ἐπιστατικώτερα κρίνοντες... (ἀναίρεσις τῶν ἄνω ὑπὸ τοῦ Θεοδώρητου, ἣν ἔχει ὁ Οὐσπένσκης).

Ὁ Ἰάκωβος συνήθως ἐσταχυολόγησε τὰ περὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἱστορούμενα ἐκ τοῦ θείου του Θεοδώρητου, προηγουμένου Λαυριώτου, ὃν ἐσκύλευσαν καὶ οἱ μετὰ ταῦτα γράψαντες (4). Ἄλλ' εἶχεν ὑπὸ τὰ ὄμματα του καὶ τὸ «Φιλοθεϊτικὸν χειρόγραφον» οὗτινος μεγάλα τμήματα ἐξέδωκεν ὁ πολὺς Ῥώσος Πορφύριος Οὐσπένσκης. Τὸ τεμάχιον μάλιστα τοῦτο εἶναι εἰλημμένον ἐκ τοῦ χειρογράφου τούτου, ὅπερ ἔχει καὶ ὁ Οὐσπένσκης (βλ. «Ἱστορία τοῦ Ἄθω» (ρωσιστὶ) τόμ. III, Κίεβον, 1877, σ. 260. Ἐνταῦθα ἐπισημειοῦμεθα διαφορὰς τινὰς τοῦ κειμένου τούτου), ὅπερ ὡς ἐκδεδομένον παραλείπομεν. Οὗτοι μόνον μνημονεύουσι τῆς τοῦ Κολοβοῦ μονῆς, ἥτις σημειοῦται ἢ πλησιεστέρα τοῦ ὄρους Ἄθω φ. 3α σημειοῦνται—σημειοῦται λειποῦσι ἐκ τοῦ ἡμετ. κώδικος. κλασματικὴ λεγομένη, ὁ κῶδ. καλουμένη. φ. 3β ἔπειτα ἐξῆλθε τοῦ ὄρους καὶ ἀπῆλθεν εἰς Θεσσαλονίκην. ὁ ἀρχιερεὺς, (ὁ ταῦτα γράφων) Βασίλειος. λείπ. τὸ Βασίλειος. φ 4α διὰ πνεύματος ἁγίου, ὅτι περιπλανῶνται καὶ ἐκ τοῦ ψύχους θανεῖν κινδυνεύουσιν, ἐξωγώγησεν αὐτοὺς καὶ ἔπειτα ἔλαβε μεθ' ἑαυτοῦ». (ταῦτα ἄλλως πως ἔχουσι παρ' Οὐσπένσκη (σ. 261).

[Συνεχίζεται]

1. Κωνσταμονήτου.
2. ἐτυμολογοῦντες.
3. τοιαῦτα.

4. Βλ. Περὶ Θεοδώρητου ὅσα ἐγράψαμεν ἐν Ἐπετ. Βυζ. σπουδῶν τόμ. Ζ', 1930, σ. 188 ἔ., ἐν τῇ μονογραφίᾳ «Κύριλλος προηγούμενος Λαυριώτης χρονογράφος, ὁ Κορωνάιος» Ἀθῆναι 1935, σ. 188, καὶ ἐν τῷ τελευταίῳ μου ἄρθρῳ «Θεοδώρητος προηγούμενος Λαυριώτης ὁ κωδικογράφος» ἐν Byzant. Zeitschrift, τόμ. 44, 1951, σ. 343—346.